

прагне створити в уяві учнів образ, вдало виражений в прозаїчному описі або у віршах, або коли він хоче підтвердити справедливість повідомлених фактів випискою з щоденника мандрівника або витягом з опублікованого документу.

Для того, щоб читання обраного уривка справило належне враження на учнів, учителю необхідно вдуматися в його зміст, намітити, якими відтінками голосу передати слова мандрівника, щоб довести його до свідомості школярів і зробити ці слова як би «живими» і такими, що «говорять».

При читанні вголос не можна випускати учнів із виду, а слід спостерігати за тим, яке враження наносить цей уривок.

Шкільна лекція. У старших класах (зазвичай у 8-9 класах) при вивченні окремих тем можна частину нового матеріалу викласти у вигляді лекції з презентаційним супроводом. Наприклад, лекцією добре починати вивчення будь-якого нового розділу курсу. Доцільно також проводити лекцію узагальнюючого характеру, закінчуючи вивчення певного розділу або теми курсу.

План лекції краще написати на дошці, а після закінчення її перевірити, як учні засвоїли основні положення, викладені в лекції. Шкільна лекція відрізняється невеликим колом питань, конкретністю матеріалу, простотою викладу і порівняно коротким терміном (30-35 хвилин). Питання, що висвітлюється в лекції, має бути розкрито перед учнями логічно, без зайвої деталізації, але в той же час конкретно і образно.

Під час лекції з географії використовують презентацію, карти, різноманітний географічний і ілюстративний матеріали.

Впродовж навчального року в старших класах можуть бути прочитані декілька лекцій з великих розділів курсу.

Коротун С.І.

кандидат географічних наук, доцент,

Яковишина М.С.

старший викладач

Національний університет водного

господарства та природокористування

ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ ЗАСОБАМИ СУЧАСНОЇ ЕКСКУРСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Актуальність теми зумовлена необхідністю формування у школярів та студентів вищих прийомів самостійного набуття знань, пізнавальних інтересів та життєвих компетенцій. Мотивація до навчання – одна із головних умов реалізації навчально-виховного процесу. Вона не тільки сприяє розвитку інтелекту, але і є рушійною силою удосконалення особистості в цілому. Велика увага має приділятися екскурсіям, які є тією формою навчально-виховної роботи, яка дозволяє закріпити набуті на заняттях знання. Формальні екскурсії досить часто не викликають зацікавленості в учнів та студентів. Тому на зміну формальним підходам до проведення екскурсій повинні прийти інтерактивні. Нині найбільш популярними є активні форми проведення екскурсій, зокрема, квести.

Теоретичними питаннями екскурсійної діяльності займалися Б.В. Ємельянов, С.Г. Нездоймінов, М.М. Покоłodна та ін. Методикою проведення навчально-виховної роботи з елементами інтерпретації займалися Е. Міллс, Ф. Тільден, Л. Бек, Т. Кейбл та ін.

Головне в екскурсії – її зміст. Але ефективність екскурсії залежить значною мірою від мистецтва переконливо, яскраво і зрозуміло викладати матеріал. От чому, варто опанувати нові сучасні методики проведення екскурсій, зокрема, методику інтерпретації.

«Інтерпретація природної та культурної спадщини» – це творчий підхід, що широко застосовується в країнах Євросоюзу та США для розробки та проведення інтерактивних екскурсій. Дані екскурсії являють собою процес комунікації, призначений для розкриття

значень і зв'язків культурної та природної спадщини, за допомогою прямого контакту з об'єктами, явищами і ландшафтами [1].

Фрімен Тілден запропонував шість принципів інтерпретації :

Принцип 1. Порівняйте описане або побачене з досвідом відвідувача. Таким чином відбувається поєднання нової інформації з існуючими знаннями та досвідом.

Принцип 2. Сама по собі інформація не є інтерпретацією. Інтерпретатор може буквально показувати щось, дістаючи з кошика або вказуючи на якийсь об'єкт (наприклад, на комаху чи листок). Однак важливішим є розкриття значущості об'єкта.

Принцип 3. Інтерпретація – це мистецтво, в якому поєднується багато вмінь. Інтерпретатори можуть розглядати інформацію, використовуючи уяву, щоб надати аудиторії можливість налагодити зв'язок через мистецькі підходи (народна пісня, імітація співу птаха).

Принцип 4. Головна мета інтерпретації – не викладання, а заохочення. Інтерпретатор повинен «стимулювати бажання слухача розширити горизонт інтересів і знань та здобути розуміння великих істин, які лежать глибше, ніж констатування факту»

Принцип 5. Інтерпретація спрямована, швидше, на сприйняття цілого, аніж частин. Пеньок, який з'явився тому, що дерево згризав бобер, надає можливість описати те, як формується водно-болотна система, і порівняти роль бобра з інженером водоочисної станції, що може знаходитися поряд з помешканням деяких відвідувачів. Подання такої системи в контексті, зрозумілому для відвідувачів, допомагає передати її значення.

Принцип 6. Інтерпретація, яка адресується дітям, це не полегшена «доросла версія». У ній повинен використовуватися абсолютно інший підхід. Інтерпретатори природи повинні вивчати теорію, когнітивну та педагогічну психологію, а також психологію розвитку для того, щоб застосовувати відповідні навчальні методи для дітей або дорослих [1].

Дані принципи інтерпретації на екскурсіях пізніше доповнили Л. Бек і Т. Кейбл [2].

В попередніх публікаціях ми зазначали, що поєднавши формальну та неформальну освіту, НУВГП зможе вигідно підвищити свій імідж, як наукової установи [3]. Дуже вдалим прикладом формування навчально-пізнавальної мотивації засобами сучасної екскурсійної діяльності є відвідини усіх бажаних гідротехнічної лабораторії НУВГП [4].

Необхідно згадати також про важливе значення оглядових екскурсій у формуванні цікавості до історії, природи та культури рідного краю. Зокрема, варто згадати про наше Рівне – красиве і цікаве місто, окрасою якого є парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва ім. Т.Г. Шевченка. На нашу думку, саме під час розробки екскурсії міським парком можна дуже вдало використати методикку інтерпретації природної та культурної спадщини, звертаючи увагу звичайно, перш за все, на дерева. Так, потрібно згадати, що французький ботанік Френсіс Галле, який досліджує ліси, стверджує, що дерева таємно спілкуються між собою: вони роблять це, виділяючи запахи. Екскурсантам можна задати питання: «Як ви гадаєте, про що теревенять дерева нашого парку?». При розповіді про рослини, використовуючи прийом характеристики, необхідно обов'язково звернути увагу на їх лікарські властивості та на їх застосування у побуті. Варто згадати про священника і народного цілителя Михайла Носаля, чиє життя пов'язане з історією міста Рівне. Прогулюючись парком, також варто звернути увагу на кілька видів берез, зокрема, кору берези паперової. Можна звернути увагу на плоди, квіти, шишки та цікаві факти, з ними пов'язані, зокрема те, що лусочки на шишках розкриваються за законами Фібоначі. Методичні прийоми зорового порівняння та зорової аналогії можна використати при порівнянні віковичного дуба парку міста Рівне і фотографії віковичного Юзефінського дуба с. Глинне. Під час екскурсії доцільно буде використати методичний прийом зіштовхування суперечливих версій – з приводу дати заснування міста Рівне та з приводу легенди про місто Суренж. В екскурсію варто ввести також елементи пошуку, наприклад, використати гру геокешинг: закласти певну схованку, зареєструвати її на веб-ресурсі із позначенням на карті точних координат. Тобто, інтерпретація, згідно своїх принципів, наче твір мистецтва, повинна проектуватися, як історія, яка інформує, розважає і приносить просвітлення.

Досить гарно на екскурсії можна інтерпретувати легенди та таємниці краю, поєднавши їх з історико-культурними пам'ятками. Великий потенціал у даному аспекті мають театралізовані екскурсії. Популяризації даної форми екскурсії сприяв розвиток руху історичної реконструкції,

а також становлення такого напрямку, як історія повсякденності або «жива історія» (англ. «*living history*»). Гарним прикладом інтерпретації історико-культурної спадщини Рівненщини є відтворення історії та зображення літературних образів під час театралізованої нічної екскурсії у Державному історико-культурному заповіднику м. Дубна [5].

Отже, інтерпретація природної та культурної спадщини – сучасний тренд екскурсійної діяльності, основний зміст якого полягає у створенні розширених навчально-пізнавальних програм, які передбачають активне залучення екскурсантів. Інтерпретативні екскурсії допомагають сформуванню стійкої позитивної мотивації до пізнання навколишнього світу. Адже, неможливо навчити любити, вивчати, цінувати природу, історію та культуру своєї країни за книжками і фотографіями. Учні та студенти повинні мати можливість все побачити своїми очима, відчувати на дотик.

Література

1. Основи навчально-виховної роботи (Fundamentals of Nature Interpretation) [перекладений та адаптований модуль / translated and adapted module developed by D.A. Saunders, M.C. Domroese and the Center for Biodiversity and Conservation of the American Museum of Natural History].
2. Beck, L. And T. T. Cable. 2002. Interpretation for the 21st century: fifteen guiding principles for interpreting nature and culture, 2nd edition. Sagamore publishing, champaign, Illinois, USA.
3. Коротун С. І. Науково-популярний проект «Навчальна лабораторія «Наука для всіх» / С. І. Коротун, М. С. Яковишина // Університет і школа: перспективи співпраці: зб. тез I Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Рівне, 8 лютого 2017 р., НУВГП). – Рівне : НУВГП, 2017. – С. 40-43.
4. Корбутяк М. В. Унікальні наукові лабораторії як ресурс розвитку елітарного туризму / М. В. Корбутяк, Л. А. Шинкарук // Туризм: наука, освіта, практика : зб. тез доп. міжн. наук.-практ. конф., 15-17 березня 2018 р. – Рівне : видавець О. Зень, 2018. – С. 267-271.
5. Яковишина М. С. Екскурсійна діяльність як засіб реалізації туристичного потенціалу історико-культурної спадщини регіону / М. С. Яковишина, М. Ю. Пухович // Туризм: наука, освіта, практика : зб. тез доп. міжн. наук.-практ. конф., 15-17 березня 2018 р. – Рівне : вид. О. Зень, 2018. – С. 179-183.

Кочубей А.В.

кандидат педагогічних наук, доцент,
Національний університет водного
господарства та природокористування

ДОПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦЯ-ІНЖЕНЕРА У ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Переконані, що допрофесійна підготовка учнів потребує першочергової уваги, проте профорієнтацію слід вважати ефективною, якщо учень визначився з вибором професії, адже самовизначення відіграє важливу роль у формуванні особистості.

Проаналізувавши та узагальнивши дослідження із задекларованої проблеми, констатуємо, що профорієнтація – «науково-практична система розвитку готовності особистості до усвідомленого та компетентного професійного самовизначення». Проблему підготовки учнів до вибору професії розглядали С. Максименко, І. Бех, В. Моляко, Т. Кудрявцев, К. Гуревич, Б. Ананьєв, К. Платонов, Є. Клімов, Є. Гінзберг і ін.

Намагаючись всебічно розвивати учнів і готувати до вибору професій, традиційна школа спеціально не готує їх до професійного навчання. «Орієнтація учнів у світі професій і становлення відповідної їхнім схильностям готовності до оволодіння якоюсь із них відбуваються, як правило, стихійно і не завжди з адекватним результатом. Тим часом така підготовка необхідна» [1, с. 149]. Проте, закономірно, якщо найбільшою цінністю визнано